

کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی

حمید پور حسینی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۰۷

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر با توجه به تعریف پدافند غیرعامل و جنگ نرم و ماهیت آن ضروری است که با اقدامات پیشگیرانه، آسیب‌پذیری اجتماعی ناشی از آن را کاهش دهیم. همان‌گونه که آسیب‌های اجتماعی خصوصاً اعتیاد و طلاق به‌عنوان یک پدیده غیرامنیتی در جوامع مختلف بشری بازخورد داشته و در صورتی که در همین مرحله کنترل نگردد به‌عنوان یک معضل شبه امنیتی ارتقاء یافته و نهایتاً می‌تواند به‌عنوان یک بحران امنیتی، جامعه هدف را مورد تهدید قرار دهد که لازم است حاکمیت در هر جامعه با به‌کارگیری اصول پدافند غیرعامل، آن‌ها را در مرحله پدیده کنترل نموده و اجازه رشد و ایجاد بحران را ندهند. به لحاظ ماهیت و اهداف، این پژوهش، از نوع کاربردی و برای اجرای آن از روش همبستگی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش به تعداد ۱۵۰ نفر از نخبگان شهر همدان بوده که با فرمول کوکران به ۱۱۰ نفر که به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. با توجه به اهداف تحقیق ابزار جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز پرسشنامه می‌باشد تا نگرش‌ها و عقاید نخبگان راجع به کارکرد مراکز فرهنگی در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی (اعتیاد و طلاق) بررسی نماید که پرسشنامه مربوط با ۲۷ پرسش و چهار بعد شامل: تسهیلات، تبلیغات، برنامه‌ریزی و جذب مخاطب بوده که ۱۶ سؤال آن در خصوص اعتیاد و ۱۱ سؤال دیگر در خصوص طلاق می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها در سه بخش اطلاعات جمعیت شناختی نمونه مورد مطالعه و تحلیل سؤالات و فرضیه‌های پژوهش، استفاده شد. نتایج نشان داد که بین عملکرد مراکز فرهنگی و کاهش گرایش به طلاق رابطه مثبت و مطلوب و در حد متوسط است. همین‌طور بین عملکرد مراکز فرهنگی و کاهش گرایش به اعتیاد رابطه مثبت و مطلوب و بالاتر از حد متوسط است.

واژگان کلیدی: فرهنگ، کارکرد مراکز فرهنگی، آسیب‌پذیری اجتماعی، اعتیاد، طلاق

۱. حمید پور حسینی کارشناس ارشد پدافند غیرعامل گرایش امنیت ملی دانشگاه فارابی (mpourhosiniy@gmail.com)

مقدمه

در گذشته جنگ‌ها با توجه به نوع تجهیزات نظامی و فتح فیزیکی کشور هدف با رویکرد نظامی شکل می‌گرفت اما با توجه به وجود تبعات منفی جنگ‌های نظامی و هزینه بالای آن برای کشور مهاجم، در سال‌های اخیر جنگ نرم جایگزین جنگ‌های سخت گردیده و دشمن با ایجاد هژمونی سعی در تخریب فرهنگ، آداب و رسوم و مذهب کشور هدف دارد و با ایجاد تردید در اذهان عمومی نسبت به تسخیر ذهن نیروی انسانی و جایگزینی تفکر خود، با کمترین هزینه، امکان اشغال سرزمین را فراهم می‌نماید. یکی از مؤثرترین روش‌ها در جلوگیری از بحران؛ انجام فعالیت‌های مرتبط با فرآیند قبل از بحران است با توجه به گستردگی موضوعات آسیب‌پذیری اجتماعی، به دو موضوع اعتیاد و طلاق و همچنین بُعد زمانی نیز به دوره ده‌ساله ۸۲ تا ۹۲ محدود گردید.

بیان مسئله

همان‌گونه که آسیب‌های اجتماعی خصوصاً اعتیاد و طلاق به‌عنوان یک پدیده غیرامنیتی در جوامع مختلف بشری بازخورد داشته و در صورتی که در همین مرحله کنترل نگردد به‌عنوان یک معضل شبه امنیتی ارتقاء یافته و نهایتاً می‌تواند به‌عنوان یک بحران امنیتی، جامعه هدف را مورد تهدید قرار دهد که لازم است حاکمیت در هر جامعه با به‌کارگیری اصول پدافند غیرعامل، آن‌ها را در مرحله پدیده کنترل نموده و اجازه رشد و ایجاد بحران را ندهند.

همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه نیازمندی‌ها، محرومیت‌های ناشی از عدم امکان برآورده شدن خواسته‌ها و نیازهای زندگی، موجب گسترش شدید و دامنه‌دار فساد، عصیان، تبه‌کاری، سرگردانی، وابستگی دارویی (اعتیاد)، طلاق، خودکشی، مهاجرت، فقر، بیکاری، دزدی و انحرافات جنسی و دیگر آسیب‌ها شده است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

با توجه به بررسی‌های سوابق صورت گرفته در این نوع برنامه‌ها، اقشار آسیب‌پذیر جامعه، خصوصاً افرادی که بیشتر در معرض آسیب‌پذیری اجتماعی می‌باشند نه‌تنها در برابر این‌گونه مسائل ایجادشده از خود مقاومتی نشان نمی‌دهند بلکه به‌راحتی با دشمن همراه شده و موجبات افزایش این پدیده‌های اجتماعی می‌گردند. در صورت عدم توجه به آسیب‌های اجتماعی (طلاق و اعتیاد) باعث ایجاد ناامنی اجتماعی و ایجاد هزینه و خسارات فراوان به جامعه می‌گردد ازجمله: کاهش رشد جمعیت، افزایش فساد اخلاقی در جامعه، افزایش جرم و بزه‌کاری، مشکلات معیشتی زنان مطلقه، افزایش مشکلات روحی روانی در جامعه، انحراف اخلاقی افراد مطلقه و افزایش فرزندان تک سرپرست می‌گردد.

با عنایت به کارکرد جنگ نرم که در آن فضای ذهنی جامعه مورد هدف قرار می‌گیرد و با ایجاد تردید در فرهنگ عمومی، اعتقادات، سنت‌ها و باورهای جامعه هدف، سعی در تسخیر فرهنگی آن نموده و نهایتاً در پی افزایش آسیب‌های اجتماعی می‌باشد که این‌گونه تعریف می‌گردد: آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام (رسمی و غیررسمی) جامعه، محل فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می‌گردد. آسیب‌های اجتماعی از دیرباز در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. با توجه تعریف پدافند غیرعامل (کاهش آسیب‌پذیری) مطالعه و تحقیق در خصوص، کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی خصوصاً اعتیاد و طلاق می‌تواند نقش مؤثری در کاهش فساد اخلاقی در جامعه، تحکیم جایگاه خانواده، کاهش جرم و جنایت و کاهش فرزندان طلاق داشته باشد.

هدف، سوال و فرضیه پژوهش

هدف اصلی: بررسی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی.

اهداف فرعی

۱. بررسی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از مواد مخدر
 ۲. بررسی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از طلاق
- سؤال اصلی:** کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی چگونه است؟

سوالات فرعی:

۱. کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از مواد مخدر چگونه است؟
۲. کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از طلاق چگونه است؟

فرضیه اصلی: مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی کارکرد مثبتی داشته است.

فرضیه‌های فرعی:

۱. مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش گرایش به مواد مخدر کارکرد مثبتی داشته است.

۲. مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش طلاق کارکرد مثبتی داشته است.

مفاهیم و مبانی نظری پژوهش

فرهنگ مجموعه پیچیده‌ای است که دربرگیرنده دانستنی‌ها، اعتقادات، هنرها، اخلاقیات، قوانین و هرگونه توانایی دیگری است که انسان به‌عنوان عضوی از جامعه به دست می‌آورد (وئوقی، منصور- نیک خلق، علی‌اکبر، ۱۳۷۵: ۸۸).

آسیب‌پذیری اجتماعی: به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام (رسمی و غیررسمی) جامعه، محل فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و درنتیجه با منع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می‌گردد (عبدالهی، ۱۳۸۳: ۱۵).

اعتیاد: اعتیاد در فرهنگ فارسی عمید به معنی عادت کردن، خو گرفتن، حالتی که به علت مداومت در استعمال بعضی داروها از قبیل تریاک، مرفین، هروئین، حشیش و الکل در انسان پیدا می‌شود آمده است (دهخدا، علی‌اکبر، لغتنامه: ۸۷۶).

طلاق: در لغت‌نامه به معنی ترک کردن؛ آزاد کردن؛ رها شدن از بند و گسیل داشتن است؛ اما در اصطلاح مکانیسمی است قراردادی و در اکثر جوامع پذیرفته‌شده که به زن و مرد این امکان را می‌دهد تا تحت شرایطی و طی مراحل پیوند زناشویی خویش را گسسته و زندگی جدیدی را تجربه کنند (گلشن، ۱۳۷۲: ۶۱).

مخاطب: مخاطب فرد، گروه یا سازمانی است که می‌تواند بر نگرش، منابع یا خروجی‌های سازمان تأثیر گذارد و یا از خروجی‌های سازمان تأثیر پذیرد (زیاری، کرامت اله، ۱۳۸۸: ۱۵۳).
با توجه به تنوع بسیار گسترده در مراکز فرهنگی با کارکردها، گستره فعالیت و ساختار متفاوت، ارائه یک الگوی یکسان جهت اولویت‌های تمام مراکز فرهنگی ممکن نمی‌باشد. لذا گام اول جهت تعیین اولویت‌های مراکز فرهنگی، طبقه‌بندی این مراکز می‌باشد.
برای تنظیم الگوی تحلیل حاکم بر طبقه‌بندی مراکز فرهنگی، مناسب است تا مؤلفه‌ها و شاخصه‌های تنظیم و الگو را در سه دسته عوامل ذیل تفکیک نماییم:

- عواملی که به معرفی کارکردهای مراکز فرهنگی می‌پردازد.
- عواملی که با ساختار مراکز فرهنگی اشاره دارد؛
- عواملی که به گستره فعالیت مراکز فرهنگی می‌پردازد.

ابتدا به موضوع، فرهنگ و اهمیت آن از دیدگاه‌های مختلف، خصوصاً شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌پردازیم که فرهنگ را در دو جنبه خلاصه کرده است: «نخست جایگاهی که

فرهنگ در هویت و موجودیت جامعه دارد و دیگری نقشی که فرهنگ در پیشرفت جوامع ایفا می‌کند.» (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳)

اجرای امور فرهنگی ارتباط مستقیمی با کارکرد مراکز فرهنگی و کارآمدی آن‌ها دارد و «یکی از مواردی که موجبات عدم پویایی فرهنگی هر کشوری را فراهم می‌آورد، ناکارآمدی سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی آن کشور است، لذا بازنگری بنیادین بر فعالیتهای سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی از ضروریات هر جامعه‌ای است.» (صالحی، امیری، کاوسی، ۱۳۸۷: ۷۵)

با توجه به تعاریف متعدد فرهنگ، تعاریف متنوعی از فعالیت فرهنگی، ارائه شده است، اما درمجموع می‌توان این تعریف را ارائه داد که فعالیتهای فرهنگی، فعالیت‌هایی هستند که هدف آن‌ها تغییر، تقویت و توسعه ارزش‌ها، بینش‌ها و دانش‌ها (اطلاعات) و روابط اجتماعی می‌باشد (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۴).

نظرات و الگوهای شهر سازان جهان

در این پژوهش علاوه بر بررسی صاحب‌نظران و اندیشمندان داخلی، نظرات و الگوهای شهر سازان بزرگ جهان که دارای سبک‌های مختلفی بوده‌اند جهت رشد و تعالی شهرسازی ارائه نموده‌اند و به شرح ذیل در این تحقیق جهت آشنایی با روند شکل‌گیری شهرها در غرب آمده است و بیشتر بر شهر سازان فرهنگ گرا با توجه به موضوع پژوهش که بررسی کارکرد مراکز فرهنگی در شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی خاصه اعتیاد و طلاق می‌باشد، تأکید گردیده است.

با توجه به نظرات اندیشمندان شهر ساز، الگوهای مختلف جهت رشد و تعالی شهر و شهروندان ارائه گردیده است که در ذیل به تعدادی از این نظریات که در کتاب «شهرسازی تخیلات و واقعیت‌ها» تألیف خانم فرانسواز شوای و ترجمه دکتر سید محسن حبیبی، با عنوان نظریات «پیش شهر سازان» و شهر سازان جمع‌آوری گردیده، می‌پردازیم:

جدول (۱) جمع‌بندی و خلاصه نظریات اندیشمندان در خصوص تشکیل شهرها

اندیشمندان	گرایش	محدوده زمانی	دانشمندان شاخص	خلاصه نظریه	شاخص‌ها	ردیف

نظریات اندیشمندان با توجه به کتاب شهرسازی واقعیات و تخیلات از شوای، فرانسواز (۱۳۷۵)، تخیلات ترجمه سید محسن حبیبی انتشارات دانشگاه تهران	پیش‌شهرسازان	ترقی‌گرا	۱۸۱۰الی ۱۸۱۸	آون - فوریه - کونسیدران - کابه - پرودون - پرودون	شهر را مکانی برای برآوردن نیازهای انسانی معرفی می‌کنند (شهرهای مقارن) در این نوع شهرها سنت شهرسازی بر پایه علم هندسه تشکیل می‌گردد و تأکید زیادی بر بهداشت و شهر پاک و زیبا دارند با طبقه بندی دقیق کاربردی دارند.	فن‌آوری و کارایی و بهداشت
		فرهنگ گرا	۱۸۳۷الی ۱۸۴۸	پوژن - راسکین - موریس	اداره شهر به‌صورت دمکراتیک و ایجاد جایگاه ویژه به هنرمندان در تقابل با پیش‌شهرسازان ترقی‌گرا بوده و از اشکال فضایی ناهمگون و بناهای متنوع دفاع می‌کنند.	زیبایی‌شناسی تأکید بر هنر و فرهنگ که درعین حال ریشه در ستن تاریخی دارد.
		بی‌الگو	۱۸۴۵الی ۱۸۶۱	مارکس - انگلس - کروپتکین - بوخارین - پرئوبراژنسکی	نقد شهرهای صنعتی بی‌آنکه الگویی بزرای شهرهای آینده ارائه دهند و یا بازگشتی به الگوهای تاریخی داشته باشند.	ایجاد روستا شهرها عدم توازن جمعیت و اقتصاد

شهر سازان	ترقی‌گرا	۱۳۵۱ هجری قمری ۱۹۰۰ میلادی	تونلی گارنیه - ژرژوبنوا لوی - والترگروپیوس - لوکوروبوزیه - استروملین	حاصل تحول پیش شهرسازی ترقی‌گراست.	نوگرایی در علم صنعت و هنر
	فرهنگ گرا	۱۳۲۱ هجری قمری ۱۸۹۰ میلادی	کامیلو سیت - ابنزر هوارد - ریموند آنون	تحول الگوی پیش شهر سازان فرهنگ گرا و در تقابل با شهرسازی ترقی‌گرا می‌باشد.	بی‌نظمی ارگانیک و تأکید بر زیبای شناسی و تأکید بر تاریخ و سنت
	طبیعت‌گرا	۱۳۶۱ هجری قمری ۱۹۳۰ میلادی	فرانک لوییید رایت	شهرهای بزرگ صنعتی انسان‌ها را به از خود بیگانگی دچار تنها راه برون‌رفت از این معضل را تماس با طبیعت می‌دانند.	جدایی از قیدوبند صنعت‌گرایی

بررسی اسناد بالادستی در رابطه با مراکز فرهنگی: پس از بررسی مطالب قبل نیازمند توجه به اسناد بالادستی در نظام جمهوری اسلامی برای تهیه الگو در خصوص سازماندهی کارکرد مراکز فرهنگی پردازیم. در این بخش به مرور اسناد بالادستی مرتبط با موضوع پژوهش در دو سطح ملی و استانی مبادرت می‌ورزیم. در خصوص امور فرهنگی برنامه‌ریزی‌های مراکز فرهنگی، بر اساس این اسناد و راهبردهای آن تنظیم می‌گردد. در ذیل به بخشی از این اسناد می‌پردازیم: با توجه به اینکه پیشگیری اجتماع‌محور شامل پیشگیری خانواده‌محور، پیشگیری با محور مراکز آموزشی و پیشگیری جامعه‌محور می‌باشد در این میان نیز عده‌ای پیشگیری با محور مراکز آموزشی را مؤثرترین عامل پیشگیری می‌دانند و معتقد هستند که با توجه به در اختیار بودن مهم‌ترین عناصر و اجزای آموزش، یعنی دانش آموزان لازم است با عزم و اراده و تهیه منابع آموزشی، برنامه‌های آموزشی پیشگیری را انجام داد (ظفری، ۱۳۹۳: ۲۲). عده‌ای دیگر از محققان بر پیشگیری خانواده‌محور و یا جامعه‌محور تأکید دارند. لذا انجام کار پژوهشی جهت تعیین

مؤثرترین روش پیشگیری از اعتیاد و جلوگیری از گسترش جرائم مربوط به مواد مخدر در جامعه ضروری بوده و موضوع پژوهش می‌باشد.

نظریات اندیشمندان در رابطه با کاهش طلاق: طلاق پدیده‌ای فرهنگی است لذا نوع نگرش نسبت به طلاق می‌تواند در افزایش یا کاهش آن مؤثر باشد. هنگامی که مرداک (۱۹۷۲) مطالعه‌اش را در باب طلاق در چهل کشور جهان به انجام رسانید، ملاحظه کرد که در بسیاری از جوامع غیر صنعتی (نظیر اسکیموها) وجدان جمع، چنان با تسامح در برابر طلاق عمل می‌کند که انسان‌ها به سادگی به آن دست می‌زنند و از آن شرم ندارند، بنابراین بسط طلاق در متن فرهنگ جامعه نگاشته می‌شود و مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین این نگرش‌ها بر دلایل طلاق افراد تأثیر می‌گذارد؛ به‌طوری که تحقیقات نشان می‌دهد دلایلی که افراد برای جدا شدن از یکدیگر موجه می‌شمارند، از زمینه اجتماعی آن‌ها برمی‌خیزد، چنانچه دلایلی که امروز زوجین برای طلاق خود می‌آورند، به‌هیچ‌وجه در گذشته قابل قبول نبود (آمپرت، ۲۰۰۲). امام صادق (ع) در روایتی فرمودند: «خداوند خانه‌ای که در آن عروسی باشد دوست دارد و در خانه‌ای که در آن طلاق باشد دشمن دارد و هیچ‌چیز نزد خدا مبعوض تر از طلاق نیست».

مقایسه آمار ازدواج و طلاق بین سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۳ نسبت به ازدواج به طلاق ۹/۸ بود یعنی به ازای تقریباً هر ۱۰ ازدواج یک مورد طلاق داشتیم اما بعد از گذشت کمتر از ۱۰ سال یعنی در نه ماه اول سال ۱۳۹۲ که نسبت ازدواج به طلاق ۵/۴ بود یعنی به عبارتی تقریباً در مقابل هر ۵ ازدواج یک طلاق به ثبت رسیده است، شاهد دو برابر شدن نسبت ازدواج و طلاق هستیم و این یعنی زنگ خطر به صدا درآمده است.

دلایل طلاق در استان همدان: در جدول زیر اصلی‌ترین دلایل ۳۱۳۵ زوج از مراجعه‌کنندگان طلاق در سال‌های ۸۹ - ۹۲ از دید کارشناسان مراکز کاهش طلاق سازمان بهزیستی همدان ارائه شده است.

جدول ۲) عوامل مؤثر در روند رشد طلاق در دوران حاضر

عوامل کلان	عوامل میانی	عوامل خرد	نتایج
------------	-------------	-----------	-------

توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی	حرکت جوامع به سمت رفیع تبعیض‌های جنسیتی	۱- گسترش حقوق و حقوق زنان در عرصه‌های مختلف ۲- افزایش میزان تحصیلات و آگاهی زنان به حقوق خود ۳- اشتغال زنان ۴- از بین رفتن نظام پدرسالارانه حاکم بر خانواده‌ها	۱- عدم تحمل ساختارهای نابرابر و تبعیض‌آمیز سابق ۲- عدم وابستگی اقتصادی زنان به همسران خود
تضعیف وجدان جمعی و ارزش‌های سنتی	فردگرایی و رواج ارزش‌های مادی و وابستگی به خاطر منافع	کاهش قبح طلاق در افکار عمومی	کاهش فشار و اجبار اجتماعی بیرونی و درونی در قبال طلاق
گسترش شهرنشینی	عدم تشابه فرهنگی، قومی، زبانی، مذهبی و ... بین بسیاری از افراد که با یکدیگر در ارتباط قرار می‌گیرند	هم‌کفو نبودن زوجین	بروز اختلافات متعدد فرهنگی، عقیدتی، آداب و رسوم و ... بین زوجین
سبک زندگی مدرن	مردگرایی، تجمل‌گرایی، فردگرایی، عوض شدن تعاریف نقش‌های زن و شوهری، تضعیف باورهای مذهبی، رواج تماشای سریال‌های ماهواره‌ای	اسراف، توقعات نابجا، انواع و اقسام اعتیادهای جدید، کاهش روحیه ایثار و از خودگذشتگی	افزایش خیانت و بی‌وفایی، تنوع‌طلبی جنسی، عدم آشنایی با مهارت‌های زندگی در دوره جدید، تحمیل هزینه‌های سنگین و تشریفات زائد و افراطی در برگزاری جشن عقد
نابسامانی ساختار اقتصادی	بالا بودن نرخ بیکاری	عدم امنیت شغلی مرد	خشم و پرخاشگری، کتک زدن و ...
سایر عوامل	دخالت‌های نابجای دیگران، ازدواج‌های تحمیلی، ازدواج‌های احساسی		

جدول ۳) دلایل مراجعه کنندگان طلاق به مراکز مداخله در خانواده از دیدگاه کارشناسان

تعداد	شرح
۵۲۶	اعتیاد
۴۳۲	عدم تسلط به تکنیک حل مسئله
۳۵۸	دخالت اطرافیان
۳۵۴	عدم مسئولیت پذیری همسر
۱۶۸	کمبود مهارت های سازگاران - کنار آیی
۱۴۰	عدم حمایت روانی
۱۲۵	عدم بلوغ فکری
۱۰۰	بیکاری مرد
۹۳	پایین بودن آستانه تحمل
۹۳	طلاق عاطفی

دلایل انتخاب طلاق در استان همدان به عنوان یک آسیب اجتماعی: در بررسی آمار نسبت ازدواج به طلاق کشور، استان همدان از میانگین کشوری ۰.۸ درصد بالاتر می باشد. استان همدان از نظر نسبت ازدواج به طلاق در سال ۹۲ در رتبه ۱۶ ام کشور قرار دارد. کمترین نسبت ازدواج به طلاق در استان البرز و بالاترین نسبت ازدواج به طلاق نیز در استان سیستان و بلوچستان ثبت شده است. نسبت ازدواج به طلاق در استان همدان به میزان ۰/۸ از میانگین کشوری بالاتر است.

در تحقیقی که توسط کاظمی پور و خوشنویس (۱۳۹۲) انجام شده و به فرا تحلیل مطالعات انجام شده در زمینه سطح، روند و تعیین کننده های طلاق در ایران طی سال های ۹۰ - ۱۳۶۵ پرداخته اند، نتایج به دست آمده نشان می دهد که میزان های خام ازدواج و طلاق در ایران طی سال های ۹۰ - ۱۳۶۵ به ترتیب از ۶/۹ و ۰/۷ به ۱۱/۷ و ۱/۹ در هزار افزایش یافته است. در ضمن نسبت طلاق به هر صد ازدواج نیز در همین سال ها ۱۰/۳ به ۱۶/۳ در صد رسیده است. مقایسه این ارقام با ارقام مشابه در کشورهای منتخب منطقه آسیا و اقیانوسیه نشان می دهد که ارقام مربوط به ایران در سطح متوسط بالای طلاق قرار دارد. در کل ما شاهد افزایش روزافزون طلاق در کشورمان هستیم.

پیامدهای طلاق: بسیاری بر این عقیده اند که طلاق «فاجعه» بوده و پیامدهای وخیمی برای افراد و جامعه بر جای خواهد گذاشت بیشتر ماها زمانی که صحبت از طلاق به میان می آید

عمدتاً به عواقب ناگوار و منفی طلاق توجه داریم. چراکه در نتیجه طلاق زندگی زناشویی افراد از هم‌گسسته و اعضای خانواده با مشکلات عدیده‌ای روبرو خواهند شد؛ اما باید توجه داشت که طلاق در بسیاری از موارد می‌تواند به‌عنوان راه‌حل و درمان دردی تلقی شود که ممکن است با تداوم آن عواقب ناگوارتر از طلاق را به همراه داشته باشد چراکه در بسیاری از موارد مشاهده شده است که تداوم زندگی زناشویی نامطلوب و نابسامان به مسائلی چون قتل، شکنجه‌های روحی و جسمی، بیماری و مسائل دیگر منجر شده است.

خانواده به‌عنوان یکی از نهادهای اساسی جامعه مطرح بوده و همان‌گونه که جامعه بر خانواده تأثیر می‌گذارد طبعاً فروپاشی خانواده می‌تواند تأثیراتی بر جامعه بر جای گذارد؛ بنابراین پیامدهای طلاق را از منظری می‌توان به‌صورت زیر توضیح داد؛

تأثیرات طلاق بر زوجین: مهم‌ترین مشکلی که زن و شوهر پس از جدایی با آن روبرو هستند احساس شکست و ناکامی است چون والدین بر این گمان‌اند که ایشان مسبب «بدبختی فرزندان» خود شده‌اند این احساس گناه بدون استثنا در همه پدر و مادرها حتی آنان که سهمی در جدایی نداشته‌اند مشاهده می‌شود. باکمال تأسف بیشتر پدر و مادرها جو حاکم بر اجتماع را که نسبت به همسران طلاق گرفته دید انتقادآمیزی دارد عملاً می‌پذیرند (تایبر؛ ۱۳۷۲: ۳۴).

تحقیقات نشان می‌دهد که طلاق عوارض روانی متعددی برای زوجین به همراه خواهد داشت مثلاً در یکی از این تحقیقات ۷۰ درصد از زوجین اظهار داشته‌اند که به علت اختلافات خانوادگی و طلاق خسته و کوفته شده‌اند. ۶۹ درصد نیز اظهار داشته‌اند که در اثر طلاق بیمار و رنجور شده‌اند ۷۵ درصد از زوجین اعتقاد به شکست در زندگی در نتیجه طلاق داشته، ۶۸ درصد اظهار نموده‌اند که پس از انجام طلاق تعرض و ستیزه‌جویی کرده‌اند. ۱۵ درصد فرار و ترک خانواده و ۱۴ درصد دست به خودکشی زده‌اند (فرجاد؛ ۱۳۷۲: ۲۷۸).

درعین حال به این موارد می‌توان موارد دیگری چون بی‌توجهی نسبت به فرزندان، ناامیدی، اضطراب، دل‌تنگی، بی‌حوصلگی و احساس شکست را اضافه کرد. بااین حال، به نظر می‌رسد که تأثیرات طلاق بر زن و مرد متفاوت باشد چراکه درصد بالایی از زنان مطلقه خانه‌دار بوده و این امر مشکلات زیادی را از نظر اقتصادی برای آن‌ها به وجود می‌آورد و این مشکلات معمولاً با توجه به اینکه فرزندان بعد از طلاق والدین با مادرشان زندگی می‌کنند بیشتر می‌شود. شواهد نشان می‌دهد که بسیاری از زنان مطلقه به دلیل مشکلات اقتصادی به انحرافات اخلاقی کشانده می‌شوند. همچنین زنان مطلقه در جامعه ما نسبت به مردان از احتمال کمتری برای ازدواج

مجدد برخورداری می‌باشند و همین مسئله یکی از مواردی است که باعث می‌شود زنان مطلقه مشکلات و مسائل عدیده اقتصادی، اجتماعی و روانی را باید تحمل کنند.

تأثیرات طلاق بر فرزندان: در نتیجه تحقیقات معلوم شده است که جدائی پدر و مادر چه آثار سوئی در تکامل فرزند می‌گذارد. در یکی از این تحقیقات که بر روی صد کودک طلاق صورت گرفته است برخی از پیامدهای بد طلاق بر کودکان از منظر خود آنان مشخص شده است. این پیامدهای ناگوار عبارت‌اند از: اشکال در ایجاد روابط پایدار با دیگران، احساس اندوه مداوم، افت تحصیلی، احساس عدم امنیت، عدم اعتماد به نفس، کاهش تعداد اقوام و آدم‌های مهم، علائم جسمانی، افسردگی و مشروب‌خواری (والچاک وبرنز؛ ۱۳۶۶: ۱۸۰). باید توجه داشت که واکنش بچه‌ها نسبت به طلاق در سنین مختلف متفاوت خواهد بود و واکنش بچه در سنین پیش از دبستان (۳ تا ۵ سالگی) به صورت خشم و افسردگی نمایان می‌گردد. پسرها معمولاً ناآرام‌تر، خشن‌تر می‌شوند. بعضی از دخترهای کمتر از هفت سال عصبی مزاج می‌شوند اما برخی دیگر «رفتار بزرگ‌ترها» را در پیش می‌گیرند بچه‌های ۶ تا ۸ ساله اغلب پس از جدایی پدر و مادر دچار افسردگی شدید می‌شوند و واکنش پسرها معمولاً از دخترها شدیدتر است. هرچه سن این بچه‌ها زیادتر می‌شود احساس غم و افسردگی جای خود را به خشم و خشونت می‌دهد بچه‌های ۹ تا ۱۲ ساله خاصه پس از جدایی والدین واکنش‌های خشم‌آلودی از خود نشان می‌دهند. پسرها از بازدید و ملاقات با پدر استقبال نمی‌کنند کارکرد آن‌ها در مدرسه پایین می‌آید جوانان در مقایسه با خردسالان سازش‌پذیری بیشتری نسبت به مسئله طلاق نشان می‌دهند شاید به این دلیل باشد که در این سن نوجوانان استقلال بیشتری پیدا می‌کنند و ارتباط نزدیکی با والدین ندارند آشکارا به محبت و راهنمایی کمتی خود را نیازمند می‌بینند (تایپر: ۱۳۷۲: ۴۱-۳۹). تأثیر طلاق بر روی بچه‌ها با توجه به جنسیت متفاوت خواهد بود بدین معنی که عکس‌العمل دخترها و پسرها در برابر مسئله طلاق متفاوت از هم خواهد بود چراکه تجربه نشان داده است که برای پسرها تحمل این مسئله دشوارتر بوده و آن‌ها به سختی با مسائل بعد از طلاق کنار می‌آیند که این خود باعث ایجاد مشکلات رفتاری عدیده‌ای چون بی‌نظمی، عصبانیت، خشونت، ناآرامی در جامعه و مدرسه و انحرافات رفتاری می‌شود. همچنین مشاجرات خانوادگی بر روی دخترها تأثیر متفاوتی چون اضطراب، نگرانی، گوشه‌گیری یا رعایت بیش از حد اصول اخلاقی را موجب می‌شود. نتایج تحقیقات بیان‌کننده تأثیرات طلاق بر جنبه‌های فکری و رفتاری فرزندان می‌باشد. در یکی از تحقیقات ۴۲ درصد از زنان و مردان اظهار نموده‌اند که به دلیل جدائی از همسرانشان، فرزندان آن‌ها نسبت به زندگی دلسرد و غمگین شده‌اند. ۷ درصد اظهار داشته‌اند

که آن‌ها را نسبت به همه بدبین و متنفر کرده است و ۱۲ درصد معتقدند که آن‌ها را به انحرافات اجتماعی کشانده و به ناسازگاری‌های رفتاری اجتماعی آنان در زندگی آینده‌شان کمک می‌کند و زیردست ناپدیری و یا نامادری به ناسازگاری‌های رفتاری مبتلا می‌شوند. حدود ۵۰ درصد از دختران پسران در رفتار اجتماعی خود نسبت به دیگران تعرض و ستیزه‌جویی کرده‌اند و حدود ۴۰ درصد از دختران و پسران در تحصیلاتشان اختلال حاصل شده است (فرجاد؛ ۱۳۷۲: ۳۵). با این تفاسیر تأثیرات طلاق بر کودکان و فرزندان زوجین طلاق گرفته به‌صورت فرهنگی، اجتماعی و تربیتی نمایان می‌شود. بدین‌صورت که فرزندان طلاق به دلیل عدم مراقبت و نظارت والدین مرتکب بسیاری از انحرافات اجتماعی شده که این‌ها زمینه‌ای برای انحراف آن‌ها در دوره بزرگسالی می‌شود عمدتاً از تحصیلات و آموزش مطلوب محروم بوده و از بسیاری از بیماری‌های روانی رنج می‌برند عمده بچه‌های طلاق نمی‌توانند به‌مانند بچه‌های دیگر در بزرگسالی زندگی سالم و موفق داشته باشند.

تأثیرات طلاق بر جامعه: شیوع طلاق سبب می‌گردد که هر نظام حکومتی آن را به‌عنوان یک واقعیت فراگیر به رسمیت بشناسد، احیاناً زمینه‌هایی برای قبح زدایی از آن بیابد، سیاست‌های تأمین اجتماعی را به سمت حمایت از خانواده‌های طلاق جهت دهد، در الگوهای مشارکت اجتماعی، حضور زنان را با نگاهی متفاوت پی گیرد و در قوانین کار و الگوی اشتغال با فراخوان زنان به بازار کار نیاز به تحمل هزینه‌های گزاف برای پشتیبانی از زنان مطلقه خانه‌دار را کاهش دهد. پدیده طلاق علاوه بر فروپاشی هسته اولیه اجتماع یعنی خانواده اثرات مخربی را بر کل جامعه وارد و معضلات، مشکلات و بزهکاری‌های فراوانی را در جامعه ایجاد خواهد کرد. با افزایش طلاق، یکپارچگی اجتماعی از بین رفته و روابط اجتماعی بیمار شده و روح پویایی جامعه از بین می‌رود. جامعه‌ای که درگیر طلاق است به مسائل ذیل گرفتار می‌گردد: افزایش جرائم، تزلزل اجتماعی و عدم ثبات جامعه، متلاشی شدن کانون گرم خانوادگی، افزایش هزینه کشور برای جلوگیری از جرائم منتج از طلاق چون: ساختار دادگاه‌ها، زندان‌ها، مراکز نگهداری کودکان بزهکار و طرح اقامتگاهی برای زنان مطلقه و افزایش فقر، فساد و فحشا در جامعه، افزایش کودکان خیابانی و سایر آسیب‌های اجتماعی همچون فرار از منزل، تکدی‌گری، قتل، خودکشی، اعتیاد، قاچاق و ... افزایش تعداد زنان خودسرپرست و مشکلات معیشتی، روانی اجتماعی و اخلاقی آنان و سایر نابسامانی‌های شخصیتی، اجتماعی و رفتاری افراد مطلقه و فرزندان آنان از جمله عوارض اجتماعی ناشی از طلاق می‌باشند.

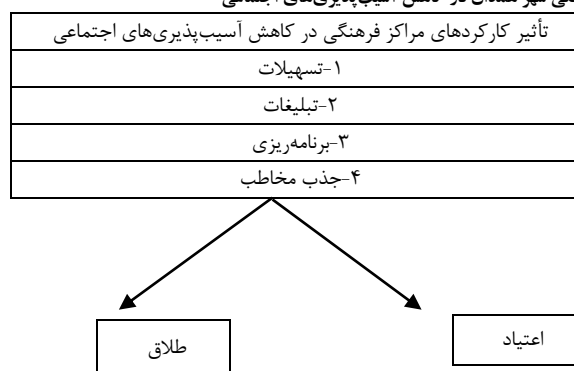
جامعه‌ای که درگیر طلاق است، شهروند مسئول کمتری دارد. طلاق نه‌تنها اثرات اقتصادی

منفی بسیاری بر خانواده دارد، بلکه این اثرات در تک تک سلول‌های اجتماع رخنه می‌کنند و حتی خانواده‌های سالم ناخودآگاه در اجتماع تحت تأثیر عوارض طلاق قرار می‌گیرند. بسیاری از انحرافات رفتاری و اخلاقی در درون جامعه توسط کسانی انجام می‌شود که دارای خانواده‌های گسسته شده به‌وسیله طلاق می‌باشند. بسیاری از بچه‌های طلاق به بزهکاری کشانده می‌شوند و از این طریق زمینه انحراف آن‌ها در زمان بزرگسالی فراهم می‌شود و از این طریق نه تنها باری از دوش جامعه برنمی‌دارند خود نیز بر جامعه بار می‌شوند. از اینجاست که فروپاشی خانواده به‌وسیله طلاق هزینه‌های فرهنگی اجتماعی و مالی را برای جامعه به همراه دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر اساس هدف، پژوهشی کاربردی می‌باشد. با توجه به اینکه تحقیق حاضر به جمع‌آوری اطلاعات برای آزمون فرضیات یا پاسخ به سؤالات مربوط به وضعیت فعلی می‌پردازد، لذا روش تحقیق به‌کاررفته در این طرح، «روش توصیفی از نوع پیمایشی» می‌باشد. در این تحقیق با توجه به منابع دسترس، بازه زمانی ۸۲ لغایت ۹۲ را در نظر گرفته‌ایم و محدوده مکانی، شهر همدان بوده و با موضوع کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی خصوصاً اعتیاد و طلاق می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، ۱۱۰ نفر از نخبگان شامل (دانشگاه‌ها ۳۰ نفر - دستگاه‌های امور فرهنگی ۳۰ نفر - ضابطین قضائی ۲۰ نفر - کارشناسان پدافند غیرعامل ۱۰ نفر - دستگاه‌های امور اجتماعی ۲۰ نفر می‌باشند که ۸۳ نفر مرد و ۲۷ نفر زن بودند).

مدل مفهومی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌پذیری‌های اجتماعی

(منبع: یافته‌های پژوهش)

تجزیه و تحلیل و یافته‌های پژوهش

پیش فرض استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک^۱: آزمون‌هایی را که بر طبیعی بودن توزیع متغیر در جامعه استوار هستند، آزمون‌های پارامتریک گویند. برای استفاده از این روش‌ها پژوهشگر باید مفروضه‌هایی را رعایت کند. برخی از این مفروضه‌ها عبارت‌اند از: داده‌های مورد استفاده پیوسته و منظم باشد یا به عبارت دیگر، مقیاس اندازه‌گیری فاصله‌ای یا نسبی باشد. بر اساس این فرض، آزمون‌های پارامتریک به مقیاس فاصله‌ای یا نسبی محدود هستند. متغیر مورد پژوهش در جامعه دارای توزیع طبیعی باشد (دلاور، ۱۳۸۸: ۴۸۲-۴۸۱). داده‌های مورد استفاده در این پژوهش به صورت پیوسته و منظم می‌باشد؛ به عبارت دیگر شرط مقیاس اندازه‌گیری لازم برقرار می‌باشد. از آنجاکه یکی دیگر از شروط استفاده از آزمون‌های پارامتریک، نرمال بودن توزیع داده‌هاست؛ لذا برای بررسی این پیش فرض از آزمون کالموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. هدف از انجام این آزمون این است که مشخص شود آیا داده‌ها از وضعیت نرمال برخوردارند یا خیر.

جدول (۴) نتیجه آزمون کالموگروف - اسمیرنوف برای نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	تعداد نمونه	مقدار Z	سطح معنی اداری
نقش برنامه‌های مراکز فرهنگی در کاهش طلاق	۱۱۰	۱/۱۵۶	۰/۱۳۸
نقش برنامه‌های مراکز فرهنگی در کاهش اعتیاد	۱۱۰	۱/۲۰۹	۰/۱۰۸
نقش برنامه‌های مراکز فرهنگی در کاهش آسیب‌های اجتماعی	۱۱۰	۰/۸۳۳	۰/۴۹۱

با توجه به نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنوف در جدول ۴ چون Z به دست آمده متغیرهای اصلی پژوهش در سطح معناداری ۰/۰۵ از Z جدول (۱/۶۴) کوچک‌تر است، می‌توان نتیجه گرفت توزیع داده‌ها نرمال است؛ بنابراین برای تحلیل سؤالات و فرضیه‌های پژوهش می‌توان از آزمون‌های پارامتری استفاده کرد.

تجزیه و تحلیل سؤال‌های تحقیق

سؤال (۱) تا چه میزان برنامه‌ریزی مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی کارکرد داشته است؟

^۱. Parametric statistical tests

جدول ۵) توصیف میزان نقش برنامه ریزی مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب های اجتماعی:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالقم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
طلاق و اعتیاد (آسیب های اجتماعی)		۴	۳/۶	۳۴	۳۰/۹	۲۲	۲۰	۴۴	۴۰	۶	۵/۵

سؤال ۲) تا چه میزان مراکز فرهنگی شهر همدان با ایجاد تسهیلات در کاهش آسیب های اجتماعی کارکرد داشته است؟

جدول ۵) توصیف میزان کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان با ایجاد تسهیلات در کاهش آسیب های اجتماعی:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالقم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
نقش مراکز فرهنگی با ایجاد تسهیلات در کاهش آسیب های اجتماعی		۰	۰	۲۷	۲۴/۵	۴۶	۴۱/۸	۲۷	۲۴/۵	۱۰	۹/۱
		۰	۰	۱۰	۹/۱	۶۷	۶۰/۹	۲۲	۲۰	۱۱	۱۰
		۰	۰	۱۹	۱۷/۳	۵۶	۵۰/۹	۲۴	۲۱/۸	۱۱	۱۰
		آسیب های اجتماعی (میانگین)									

سؤال ۳) تا چه میزان مراکز فرهنگی شهر همدان با انجام تبلیغات در کاهش آسیب های اجتماعی کارکرد داشته است؟

جدول ۶) توصیف میزان کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان با انجام تبلیغات در کاهش آسیب های اجتماعی:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالقم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد

نقش مراکز فرهنگی	طلاق	۰	۰	۳۴	۳۰/۹	۴۱	۳۷/۳	۳۱	۲۸/۳	۴	۳/۶
	اعتیاد	۰	۰	۹	۸/۲	۵۲	۴۷/۳	۴۵	۴۰/۹	۴	۳/۶
	آسیب‌های اجتماعی	۰	۰	۲۱	۱۹/۱	۴۷	۴۲/۷	۲۸	۳۴/۶	۴	۳/۶

سؤال ۴) تا چه میزان مراکز فرهنگی شهر همدان با جذب مخاطب در کاهش آسیب‌های اجتماعی کارکرد داشته است؟

جدول ۷) توصیف میزان کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان با جذب مخاطب در کاهش آسیب‌های اجتماعی:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالفم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
در کاهش آسیب‌های اجتماعی	نقش مراکز فرهنگی با جذب مخاطب	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
		طلاق	۸	۷/۳	۲۲	۲۰	۵۱/۸	۱۸	۱۶/۴	۵	۴/۵
		اعتیاد	۱۲	۱۰/۹	۲۴	۲۱/۸	۲۲	۲۰	۴۳/۶	۴	۳/۶
		آسیب‌های اجتماعی	۱۰	۹/۱	۲۲	۲۰/۹	۲۶/۴	۳۳	۳۰	۴	۳/۶

فرضیه اصلی: مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی کارکرد مثبتی داشته است.

جدول ۸) توصیف میزان کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش آسیب‌های اجتماعی:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالفم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
نقش برنامه‌های	برنامه‌ریزی	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد
		۴	۳/۶	۳۴	۳۰/۹	۲۲	۲۰	۴۴	۴۰	۶	۵/۵

۱۰	۱۱	۲۱/۸	۲۴	۵۰/۹	۵۶	۱۷/۳	۱۹	۰	۰	ایجاد تسهیلات	مراکز فرهنگی در کاهش آسیب‌های اجتماعی
۳/۶	۴	۳۴/۶	۳۸	۴۲/۷	۴۷	۱۹/۱	۲۱	۰	۰	انجام تبلیغات	
۳/۶	۴	۲۰	۴۳	۳۶/۴	۴۰	۲۰/۹	۲۲	۹/۱	۱۰	جذب مخاطب	
۵/۵	۶	۲۱/۹	۳۵	۲۸/۲	۴۲	۲۱/۸	۲۴	۲/۷	۲	کل برنامه‌ها (میانگین)	

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۸، میزان کارکرد مراکز فرهنگی در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی مثبت و مطلوب بوده و بالاتر از حد متوسط است.

فرضیه‌های فرعی:

فرضیه ۱) مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش گرایش به مواد مخدر کارکرد مثبتی داشته است.

فرضیه ۲) مراکز فرهنگی شهر همدان با برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در کاهش گرایش به طلاق کارکرد مثبتی داشته است.

جدول ۹) توصیف میزان کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش طلاق با برنامه‌ریزی، ایجاد

تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب:

شماره سؤال		کاملاً مخالفم		مخالفم		نظری ندارم		موافقم		کاملاً موافقم	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
نقش برنامه‌های مراکز فرهنگی در کاهش طلاق		۴	۳/۶	۳۴	۳۰/۹	۲۲	۲۰	۴۴	۴۰	۶	۵/۵
برنامه‌ریزی		۰	۰	۲۷	۲۴/۵	۴۶	۴۱/۸	۲۷	۲۴/۵	۱۰	۹/۱
ایجاد تسهیلات		۰	۰	۳۴	۳۰/۹	۴۱	۳۷/۳	۳۱	۲۸/۲	۴	۳/۶
انجام تبلیغات		۸	۷/۳	۲۲	۲۰	۵۷	۵۱	۱۹	۱۷	۴	۳/۶
جذب مخاطب		۲	۲/۷	۲۹	۲۶/۴	۴۲	۳۸/۱	۳۰	۲۷/۳	۶	۵/۵
کل برنامه‌ها (میانگین)											

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۹، می‌توان گفت که از نظر نمونه مورد مطالعه، میزان کارکرد مراکز فرهنگی در راستای کاهش طلاق، مثبت و مطلوب بوده و در حد متوسط است.

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در پژوهش حاضر، با توجه به نوع جامعه آماری که به صورت انتخابی از نخبگان شهر همدان صورت گرفته، از تعداد ۱۱۰ نفر شامل: دانشگاه‌ها ۳۰ نفر - دستگاه‌های امور فرهنگی ۳۰ نفر - ضابطین قضائی ۲۰ نفر - کارشناسان پدافند غیرعامل ۱۰ نفر - دستگاه‌های امور اجتماعی ۲۰ نفر از طریق تکمیل پرسشنامه تهیه شده مورد ارزیابی قرار گرفتند که ویژگی‌های آن‌ها به این شرح می‌باشد: ۸۳ نفر مرد و ۲۷ نفر زن بودند. شرکت‌کنندگان از لحاظ سنی در چهار سطح ۲۶ تا ۳۰ سال با ۵ نفر، ۳۱ الی ۳۵ سال با ۱۶ نفر، ۳۶ الی ۴۰ سال با ۲۸ نفر و بیشتر از ۴۰ سال با ۶۱ نفر طبقه‌بندی شدند. سابقه شغلی بیشتر کارکنان در محدوده سنی ۱۱ الی ۲۰ سال بوده و کمترین آنان گزارش کرده‌اند که سابقه‌ای کمتر از ۱۰ سال دارند. همچنین ۳۴ نفر دارای تجربه خدمتی بیشتر از ۲۱ سال بودند. تحصیلات، دیگر مشخصه فردی کارکنان بود که نتایج در این زمینه حاکی از آن بود که ۱۵ نفر لیسانس و پایین‌تر ۶۶ نفر فوق‌لیسانس و ۲۶ نفر دکتری بودند. با توجه به نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها تأثیر مثبت مراکز فرهنگی در کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی خصوصاً موضوعات طلاق و اعتیاد که ارتباط تنگاتنگی در جامعه به ویژه در شهر همدان داشته است به طوری که در مناطق محروم از مراکز فرهنگی و نواحی حاشیه شهر و سکونتگاه‌های غیررسمی این نوع آسیب‌ها به وفور دیده می‌شود و در مناطقی که خدمات فرهنگی بیشتری برخوردار می‌باشند از جمله فرهنگسراها، مراکز علمی- فرهنگی دانشگاه‌ها و مساجد و سایر مراکز، گرایش به اعتیاد و طلاق در جامعه طبق نظر نخبگان پرسش‌شونده کمتر بوده و مطلوب ارزیابی می‌گردد. همچنین تأمین اعتبارات لازم در جهت گسترش مراکز فرهنگی تأثیر به سزایی در عملکرد این گونه مراکز داشته و امکان جذب مخاطبین بیشتر را برای دستیابی به اهداف فرهنگی مورد نظر این گونه دستگاه‌ها را فراهم آورده و همچنین مراکز پیشگیری از اعتیاد و مشاوره خانواده نیز که توسط سازمان بهزیستی جهت سامان‌دهی بحث اعتیاد و طلاق با اهداف مشخص تعیین گردیده‌اند، تأثیر مثبت در کاهش آسیب‌های اجتماعی خصوصاً اعتیاد و طلاق داشته‌اند. به نظر می‌رسد در طرح‌های جامع و تفصیلی شهرها می‌بایست زمین کافی با کاربری‌های فرهنگی پیش‌بینی گردد و گستردگی این نوع کاربری‌ها از توازن لازم در تمام مناطق شهری خصوصاً سکونت‌گاه‌های غیررسمی و حاشیه‌نشین‌ها و بافت فرسوده شهرها برخوردار باشد. با توجه به نظریات اندیشمندان در حوزه‌های شهرسازی و فرهنگی از جمله شهر سازان فرهنگ‌گرا و سایر نظریه‌پردازان که در امر

فرهنگ و آسیب‌های اجتماعی مطالب ارزنده‌ای را به بشریت ارائه نموده‌اند و همچنین با عنایت به اسناد بالادست و نیز نظرات رهبران مذهبی که برگرفته از آئین اسلام می‌باشد، فرضیات این تحقیق از طریق روش‌های علمی مورد ارزیابی قرار گرفت و نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق فوق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که جزئیات جمعیت آماری و سایر پارامترها به بحث و نتیجه‌گیری فرضیه‌های پژوهش می‌پردازیم. با توجه به فرضیه اول پژوهش که به بررسی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش گرایش به مواد مخدر می‌پردازد، می‌توان گفت که عوامل برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در گرایش به مواد مخدر تأثیر معنی‌داری دارد یعنی عوامل مذکور می‌توانند باعث کاهش گرایش به مواد مخدر گردند. از نتیجه فرضیه اول پژوهش این‌گونه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که از میان برنامه‌های مراکز فرهنگی شامل برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب، با توجه به نقش سرمایه‌گذاری و ایجاد اماکن فرهنگی مناسب، موضوع ایجاد تسهیلات در کاهش گرایش به مواد مخدر بیشترین نقش را دارد. با توجه به فرضیه دوم پژوهش که به بررسی کارکرد مراکز فرهنگی شهر همدان در کاهش طلاق می‌پردازد، می‌توان گفت که عوامل برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب در گرایش طلاق تأثیر معنی‌داری دارد یعنی عوامل مذکور می‌توانند باعث کاهش طلاق گردند. از فرضیه دوم پژوهش این‌گونه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که از میان برنامه‌های مراکز فرهنگی شامل برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات، انجام تبلیغات و جذب مخاطب، با توجه به نیاز انسان به آموزش و مهارت‌آموزی و نحوه برخورد با این معضل اجتماعی، برنامه‌ریزی در کاهش گرایش طلاق بیشترین نقش را دارد.

پیشنهادهای: با توجه به فرضیه اول پژوهش و تأثیر عامل ایجاد تسهیلات بر کاهش گرایش به اعتیاد، به مسئولین مراکز فرهنگی شهر همدان پیشنهاد می‌شود که با ایجاد تسهیلات در قشرهای مختلف جامعه خصوصاً سکونتگاه‌های غیررسمی با ارتقا و بهبود وضعیت فرهنگی افراد، میزان گرایش به اعتیاد را کاهش داد. با توجه به فرضیه دوم پژوهش و تأثیر برنامه‌ریزی بر کاهش طلاق به مسئولین مراکز فرهنگی شهر همدان پیشنهاد می‌شود که با تدوین برنامه‌های مناسب در کاهش طلاق در جامعه، فعالیت و همت بیشتری داشته باشند.

منابع

۱. تایبر (۱۳۷۴)؛ بچه‌های طلاق ترجمه توران دخت تمدن، تهران، نشر مترجم
۲. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۹۲)؛ *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها، انتشارات سمت
۳. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۸۱)؛ *لغت‌نامه*، ج ۴۴، تهران، انتشارات دانشگاه تهران،
۴. زیاری، کرامت الله (۱۳۸۸)؛ *مبانی و تکنیک‌های برنامه‌ریزی شهری*، انتشارات دانشگاه بین‌المللی چابهار، تهران
۵. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۴)؛ *طرح تدوین مبانی ارزیابی عملکرد مراکز فرهنگی*
۶. صالحی امیری، سید رضا؛ کاووسی، اسماعیل (۱۳۸۷)؛ *فرهنگ و مدیریت سازمان‌های فرهنگی*
۷. فرجاد، محمدحسین (۱۳۸۳)؛ *آسیب‌شناسی کجروی‌های اجتماعی*، تهران، معاونت اجتماعی و پیشگیری از جرم قوه قضائیه، چاپ اول.
۸. مرکز آمار ایران، سالنامه آماری کشور (۱۳۸۲)؛ انتشارات مرکز آماری ایران، تهران
۹. والچاک، ایوت و سیلا برنز (۱۳۶۶)؛ *طلاق از دید فرزندان*، ترجمه فرزانه طاهری، تهران، نشر مرکز
۱۰. وثوقی، منصور نیک خلق، علی‌اکبر (۱۳۷۵)؛ *مبانی جامعه‌شناسی*، انتشارات خردمند، چاپ دهم.
۱۱. ظفری، غلامحسین، (۱۳۹۳)؛ جستارهایی پیرامون روش‌های پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر و روان‌گردان، *ماهنامه ایران پاک*، روابط عمومی ستاد مبارزه با مواد مخدر، سال هشتم، شماره ۷۵، فروردین
۱۲. منوری، سید حمیدرضا، (۱۳۸۷)؛ ایدز و اعتیاد، مجموعه مقالات پژوهشی سوءمصرف مواد مخدر در سال‌های، دفتر تحقیقات و آموزش ستاد مبارزه با مواد مخدر، تهران، *انتشارات اطلاعات*
۱۳. سایت سازمان ثبت‌احوال کشور (۱۳۹۰).